

УДК 35.07:005.(075); 368.01

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-95-106](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-95-106)

Клименко Ольга Вікторівна,
головний спеціаліст відділу реєстрації
ІСІ департаменту ліцензування та ре-
гулювання спільного інвестування, не-
державного пенсійного забезпечення та
управління ФОН та ФФБ Національ-
ної комісії з цінних паперів та фондового
ринку, 01001, м. Київ, вул. Московська,
8, к. 30, тел.: +38067799-15-16, e-mail:
polus5563@gmail.com, ORCID: 0000-0002-
8211-5965

Клименко Ольга Викторовна,
главный специалист отдела регистра-
ции ИСІ департамента лицензирования
и регулирования совместного инвестиро-
вания, негосударственного пенсионного
обеспечения и управления Фонда и ФФС Национальной комиссии по ценным бумагам
и фондовому рынку, 01001, г. Киев, ул. Московская, 8, к. 30, тел.: + 38067799-15-16,
e-mail: polus5563@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8211-5965

Klymenko Olga Viktorivna,
Chief Specialist of the ICI Registration Department of the Department of Licensing and
Regulation of Joint Investment, Non-State Pension Provision and Management of the
FON and FFB of the National Securities and Stock Market Commission, 01001, Kyiv,
Str. Moskovskaya, 8, room 30, tel.: +380 67 799-15-16, e-mail: polus5563@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-8211-5965

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ У ФОРС-МАЖОРНИХ СИТУАЦІЯХ

Анотація. Висвітлено проблеми функціонування в екстремальних умовах системи і механізмів державного регулювання ринку надання страхових послуг. Проаналізовано поточну ситуацію в Україні в період виникнення і поширення коронавірусної хвороби. Показано, що населення залишилося не захищеним, сам на сам із проблемами, без достойної компенсації державою збитків постраждалим. Проведено оцінку стану системи і механізмів державного регулювання ринку страхування ризиків настання подій надзвичайного характеру. Запропоновано авторську стратегію побудови страхування таких ризиків, яка передбачає фінансову підтримку з боку держави. У разі створення і реалізації у державі програми страхування населення від ризиків, пов'я-

заних з виникненням і поширенням COVID-19, то серйозних проблем, які спостерігаємо в Україні, вдалося б уникнути. Підкреслено, що при виникненні обставин непереборної сили, природних катаклізмів, коронавірусної пандемії тощо держава через систему і механізми державного регулювання має невідкладно запровадити заходи стимулювання діяльності страхового ринку для компенсації збитків і надання підтримки постраждалому населенню. Негативний досвід державного управління у сфері забезпечення благополуччя населення України в період надзвичайного стану, зумовленого виникненням “коронавірусної кризи”, спонукає запровадження на законодавчому рівні системного підходу до реагування на надзвичайні ситуації, виклики епідеміологічного характеру, природні та інші катаклізми. На прикладі страхування ризиків у сільському господарстві, зумовленими катастрофічними відхиленнями погодних умов від норми, показана необхідність державної підтримки страхового бізнесу в цій сфері економіки України. Розглянуто перспективи розвитку ринку страхування ризиків в аграрному секторі. Надано пропозиції щодо удосконалення захисту громадян шляхом страхування від ризиків виникнення надзвичайних ситуацій. Сформульовано рекомендації у напрямі послаблення негативних наслідків для фізичних і юридичних осіб за рахунок розширення механізмів страхування із застосуванням державної підтримки. Обґрунтовано необхідність визначення регулятором страхового ринку принципів побудови програм страхування на випадок надзвичайних ситуацій. Рекомендовано створення програми підтримки державою страхування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, яка буде передбачати заходи і фінансові ресурси для пом'якшення негативних наслідків у разі раптової появи нових збудників інфекційних захворювань та інших катаклізмів різного характеру. Запропоновано нові наукові підходи до розкриття сутності страхування фізичних і юридичних осіб в Україні від природних катаклізмів, подій непереборної сили, наслідків надзвичайних ситуацій. Запропоновано кардинально новий підхід до використання поняття “форс-мажор”, який відрізняється від загальноприйнятого.

Ключові слова: надзвичайні ситуації, страхування ризиків, державне регулювання, механізми регулювання.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА СТРАХОВАНИЯ В ФОРС-МАЖОРНЫХ СИТУАЦИЯХ

Аннотация. Освещены проблемы функционирования в экстремальных условиях системы и механизмов государственного регулирования рынка страхования. Проанализирована ситуация в Украине в период возникновения и распространения коронавирусной инфекции. Показано, что население осталось не защищенным, один на один с проблемами, без достойной компенсации государством убытков пострадавшим. Проведена оценка состояния системы и механизмов государственного регулирования рынка страхования рисков наступления событий чрезвычайного характера. Предложена авторская стратегия построения системы страхования таких рисков,

которая предусматривает финансовую поддержку со стороны государства. В случае создания и реализации государственной программы страхования населения от рисков, связанных с возникновением и распространением COVID-19, удалось бы избежать серьезных проблем, которые наблюдаем в Украине. Подчеркнуто, что при возникновении обстоятельств непреодолимой силы, природных катаклизмов, коронавирусной пандемии государство через систему и механизмы управления должно безотлагательно принять меры по стимулированию деятельности страхового рынка с целью компенсации убытков и оказания поддержки пострадавшему населению. Опыт Украины в сфере обеспечения благополучия населения в период чрезвычайной ситуации, вызванного “коронавирусным кризисом”, негативный. Рекомендовано введение в государстве системного подхода к реагированию на чрезвычайные ситуации, вызовы эпидемиологического характера, природные и другие катаклизмы. На примере страхования рисков в сельском хозяйстве, обусловленных катастрофическими отклонениями погодных условий от нормы, показана необходимость государственной поддержки страхового бизнеса в этой сфере экономики Украины. Рассмотрены перспективы развития рынка страхования рисков в аграрном секторе. Даны предложения по совершенствованию защиты граждан путем страхования от рисков возникновения чрезвычайных ситуаций. Сформулированы рекомендации в направлении ослабления негативных последствий для физических и юридических лиц за счет расширения механизмов страхования с применением государственной поддержки. Обоснована необходимость определения регулятором страхового рынка принципов построения программ страхования на случай чрезвычайных ситуаций. Программа поддержки государством системы страхования рисков возникновения чрезвычайных ситуаций должна предусматривать меры и финансовые ресурсы для смягчения негативных последствий в случае внезапного появления новых возбудителей инфекционных заболеваний и других катаклизмов различного характера. Предложены новые научные подходы к раскрытию сущности страхования физических и юридических лиц в Украине от природных катаклизмов, событий непреодолимой силы, последствий чрезвычайных ситуаций. Предложен кардинально новый, отличающийся от общепринятого, подход к использованию понятия “форс-мажор”.

Ключевые слова: чрезвычайные ситуации, страхование рисков, государственное регулирование, механизмы регулирования.

STATE REGULATION OF THE INSURANCE MARKET IN FORCE MAJOR SITUATIONS

Abstract. The problems of functioning in extreme conditions of the system and mechanisms of state regulation of the market of insurance services are covered. The current situation in Ukraine during the onset and spread of coronavirus disease (COVID-19) is analyzed. It is shown that the population remained unprotected, alone with the problems, without decent state compensation for the

victims. An assessment of the state of the system and mechanisms of state regulation of the market of insurance of risks of occurrence of extraordinary events is carried out. The author's strategy of construction of insurance of such risks which provides financial support from the state is offered. If the program of insurance of the population against the risks associated with the occurrence and spread of coronavirus disease is created and implemented in the country, the serious problems we observe in Ukraine could be avoided. It is emphasized that in case of force majeure, natural disasters, coronavirus pandemic, etc. the state through the system and mechanisms of state regulation should immediately introduce measures to stimulate the insurance market to compensate for losses and provide support to the affected population. The negative experience of the public administration in ensuring the well-being of the population of Ukraine during the state of emergency caused by the 'coronavirus crisis' encourages the introduction at the legislative level of a systematic approach to responding to emergencies, epidemiological challenges, natural and other disasters. The need for state support of the insurance business in this area of Ukraine's economy is shown on the example of risk insurance in agriculture due to catastrophic deviations of weather conditions from the norm. Prospects for the development of the risk insurance market in the agricultural sector are considered. Proposals are made to improve the protection of the citizens by insuring against the risks of emergencies. Recommendations have been formulated in the direction of mitigating the negative consequences for individuals and legal entities by expanding insurance mechanisms with the use of state support. The necessity of determining by the regulator of the insurance market the principles of construction of insurance programs in case of emergencies is substantiated. It is recommended to create a program of state support for insurance against the risks of emergencies, which will include measures and financial resources to mitigate the negative consequences in the event of a sudden emergence of new pathogens of infectious diseases and other cataclysms of various kinds. New scientific approaches to revealing the essence of insurance of individuals and legal entities in Ukraine against natural disasters, force majeure events, consequences of emergencies are proposed. A radically new approach to the use of the concept of 'force majeure', which differs from the conventional one, is proposed.

Keywords: emergencies, risk insurance, state regulation, regulatory mechanisms.

Постановка проблеми. В останній рік актуального звучання для науковців набуло питання функціонування системи і механізмів державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг в екстремальних умовах, викликаних,

наприклад, коронавірусною хворобою та іншими катаклізмами. Це питання недостатньо вивчено і висвітлено у науковій літературі. Розглянути його вимагає ситуація, що виникла в Україні і в усьому світі у зв'язку з поширенням COVID-19.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У ґрунтовній роботі [1] підкреслено, що “ризик виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру” суттєво впливають на якість життя в будь-якій державі. Зазначене безумовно стосується і України. При цьому автор роботи [1] зауважує, що використання лише “традиційного адміністративного підходу” до реагування на надзвичайні ситуації частіше за все малоефективне. І що однією з причин низького рівня безпеки населення, територій тощо від надзвичайних ситуацій в Україні є слабкість державної політики у цій сфері. Питання щодо того, наскільки події надзвичайного характеру (надзвичайні ситуації) можна чи не можна оцінювати як форс-мажорні обставини і наскільки механізми державного регулювання ринку страхування в нашій країні ефективні в умовах надзвичайних ситуацій, потребують спеціального дослідження, зокрема на прикладах пандемії COVID-19 і механізмів державного регулювання ринку страхування в нашій країні.

Слід погодитися з висловленим у книзі [2] академіка НАН України С. В. Комісаренко висновком, що нинішня і будь-яка нова пандемія потребує мобілізації усіх ресурсів держави. У боротьбі із коронавірусною чи іншою смертельною для людства хворобою значення будуть мати не тільки рівень науки та медицини, а і стан економіки та фінансової сфери держави. У тому числі готовність системи і механізмів державного регулювання страхового ринку до захисту і посилення безпеки громадян шляхом страхування ризиків,

пов’язаних із цим захворюванням та його наслідками. Тому, зважаючи на нинішню епідеміологічну ситуацію в Україні та на економічне становище держави, діяльність органів державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, перш за все, має бути зосереджена на наступних напрямках: прогнозуванні, своєчасному виявленні, запобіганню та нейтралізації загроз безпеці громадянам України, фізичним і юридичним особам; на підвищенні стабільності цих ринків; викоріненні практики використання недобросовісними бізнесовими структурами страхових операцій для ухилення від сплати податків; на прискоренні інтеграції українського законодавства та нормативно-правових актів у сфері небанківських фінансових послуг до умов Європейського Союзу. Зауважимо і підкреслимо, що ці рекомендації відносяться взагалі до складних періодів розвитку держави. У форс-мажорних обставинах система державного управління у фінансовому секторі економіки має реагувати невідкладно і радикально.

Спроба систематизувати основні заходи, що запроваджені органами державної влади і спрямовані на запобігання загостренню системної кризи, пов’язаної з виникненням і поширенням коронавірусної хвороби, зроблена у статті [3]. Згідно з висновками цієї роботи Україна, як і інші держави, виявилася не готовою до такого глобального виклику. Вже після виникнення пандемії в Україні було реалізовано ряд заходів державного масштабу, націлених на зменшення негативного впливу хвороби на економіку держави, на стан

суспільства. Але кожна сфера, кожна галузь, не лише медицина чи охорона здоров'я, потребують додатково ще і нестандартних рішень, обумовлених специфікою галузі. Безпосередньо у системі державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг необхідно запровадити такі додаткові заходи, які враховують специфіку функціонування сфери надання страхових та інших небанківських фінансових послуг і зможуть частково нівелювати негативні наслідки пандемії.

Спад в економіці держави, обумовлений розповсюдженням коронавірусної хвороби, призвів до зниження ефективності діяльності ринків небанківських фінансових послуг. Більшість структур, що працюють на цих ринках, опинилися навіть на грані припинення своєї діяльності. Внаслідок введених в Україні карантинних обмежень виникли труднощі у малого і середнього бізнесу, суттєво скоротилися туризм, авіаційне і залізничне сполучення, ослабла насиченість пасажирських потоків на місцевому транспорті, зменшилося перевезення товарів і т. д. Особливий стан запроваджено на стратегічних об'єктах (атомних електростанціях тощо).

Коронавірусна хвороба і далі буде створювати складнощі і призводити до погіршення в усіх галузях економіки держави. Це відобразиться на показниках діяльності страхового ринку через зниження виробництва майже в усіх галузях промисловості і, як результат, зменшення фінансових ресурсів у громадян, які б могли бути витраченими на небанківські послуги, зокрема на страхування. Моніто-

ринг страхового ринку засвідчив, що у другому півріччі 2020 року обсяги зібраних страхових премій зменшилися приблизно на 20 %. Виникли неочікувані, обумовлені коронавірусною хворобою, складнощі у роботі страхових агентів, брокерів, філіалів і відділень страхових компаній у регіонах тощо. Очевидно, що органи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг мають задіяти механізми і вжити заходи антикризової спрямованості в доповнення до запропонованих у статті [3] рішень, які дають можливість мінімізувати втрати від системної кризи на цих ринках.

У літературних джерелах [4–9] розглянуто питання щодо механізмів реагування державних органів різних країн на форс-мажорні обставини в аграрному секторі. Інформація з цих джерел проаналізована далі по ходу розгляду теми. Зазначимо, що тема державного регулювання ринку страхування у форс-мажорних ситуаціях потребує подальшого дослідження і вдосконалення.

Мета статті полягає в поглибленому аналізі механізмів і заходів державного регулювання страхового ринку, спрямованих на захист громадян у разі виникнення надзвичайних ситуацій, та в пошуку можливостей удосконалення системи страхування ризиків виникнення непрогнозованих подій непереборної сили.

Викладення основного матеріалу. Система державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг має запровадити і реалізувати на практиці заходи щодо поширення страхування військово-політичних ризиків, які посилюються у зв'язку

із коронавірусною пандемією. На превеликий жаль, склалися обставини, які сприяють виникненню негативного ефекту синергії ризиків. Необхідно розробити механізми пільгового страхування медиків, які контактують з хворими на коронавірус. Зокрема, держава має забезпечити страхування на випадок захворювання в разі інфікування медичного працівника. Система державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг у цілому і, зокрема, регулятор страхового ринку, повинні готуватись до можливого погіршення ситуації не тільки морально, а і відповідно до завдань та обов'язків, які покладені на ці структури.

Безумовно, що і безпосередньо суб'єкти ринків мають посилити активність у пошуках антикризових рішень. Стосовно функціонування, зокрема страхового ринку, то треба підтримати страхові компанії, які запропонували послуги щодо страхування громадян від захворювання на COVID-19 і пов'язані з цим можливі ускладнення та негативні наслідки. Регулятори страхового, інших ринків, які надають небанківські послуги, мають зосередитись на забезпеченні функціонування ринків, на збереженні робочих місць їх суб'єктами. Саморегулятивні організації, які об'єднують суб'єктів страхового ринку, мають разом з регуляторами небанківських фінансових ринків розробити і запропонувати Кабінету Міністрів України конкретні механізми підтримки державою страхового бізнесу, функціонування якого в такий час набуває особливого значення. Страховикам потрібна підтримка з боку органів державної вла-

ди. В якості заходів, стимулюючих страховий ринок, можна розглянути, наприклад, послаблення на певний термін вимог до активів та капіталу страховиків.

Органи державної влади мають реагувати на випередження щодо можливих катаклізмів, які іноді трапляються в будь-якій країні. Але ця тема опрацьована в Україні поки що недостатньо. Не розроблено механізми регулювання ринків небанківських фінансових послуг, перш за все страхового ринку, в умовах кризових ситуацій. Питання правомірності вважати природні аномалії (посухи, повені, пожежі, землетруси та ін.) форс-мажорними обставинами в різних ситуаціях однозначно не вирішено. Відсутні методики оцінки форс-мажорних ситуацій. Очевидно, що механізми державного управління мають обов'язково передбачати упередження негативних наслідків в країні, наприклад від посухи, повені, інших збурень погоди і компенсування збитків постраждалим через систему страхування.

Розвиток зокрема аграрного страхування може убезпечити компенсацію втрат сільгоспвиробників, обумовлених, насамперед, посухами у степовій частині України. Досвід метеорологів свідчить, що посухи, скажімо в Одеській області, періодично стаються. Тому органи влади мають запровадити такі механізми державного регулювання агрострахування, які будуть діяти на постійній основі і рятувати від банкрутства сільгоспвиробників у разі виникнення посухи чи інших неочікуваних відхилень погодних умов від, так би мовити стандартних норм. Водночас будуть

привабливими, вигідними для страховиків. Агростраховання являє собою окремих специфічний розділ у темі надання страхових послуг аграріям і участі держави в компенсації страховими компаніями збитків сільгоспвиробників, що періодично виникають внаслідок стихійного лиха, у тому числі через аномальні посухи. Пов'язані з цим питання дуже складні для вирішення.

При поглибленому розгляді механізмів реагування держави на будь-які форс-мажорні обставини за допомогою страхування науковий інтерес викликають підходи, які застосовуються в різних країнах світу. За інформацією із літературних джерел [4–9] основною причиною повільного розвитку агростраховання в Україні є нібито висока для українських аграріїв вартість страхових послуг, зокрема розміри страхових премій. Досвід, наприклад США, свідчить, що частину витрат сільгоспвиробників на страхування, а саме на виплату страхових премій, бере на себе держава. Безумовно держава при цьому несе певні витрати, які значно менші у порівнянні з коштами, потрібними на відшкодування збитків постраждалим від посухи сільгоспвиробникам. Таким чином, у США та у більшості європейських країн аграрне страхування є дієвим механізмом уникнення сільгоспвиробниками втрат від посухи або хоча б часткової компенсації її негативних наслідків.

В Україні механізми державної підтримки аграріїв при страхуванні ризиків, пов'язаних із відхиленнями погодних умов від прогнозованих, поки що не відпрацьовані. З одного боку, це взаємна недовіра аграріїв до

інституції страхування, а з іншого — у страховиків немає довіри до сільгоспвиробників, які нерідко викривляють ситуацію щодо причин втрати повністю або частково врожаю [4–9 та ін.].

Можливість отримання аграріями допомоги від держави передбачена Законом України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою” від 9 лютого 2012 р. № 4391-V. Згідно з цим Законом обов'язковою умовою для державної підтримки є наявність у сільгоспвиробника полісу страхування врожаю. Скоріше за все така вимога є доцільною. Згідно з даними, наведеними у зазначених вище статтях, у загальному обсязі страхового ринку частка аграрного страхування складала у 2016 р. 0,6 % і поступово збільшувалася. Потім розвиток цього напрямку страхування зупинився, тому що у подальші роки на виконання програми, передбаченої цим Законом, бюджетні кошти не виділялися. Тільки потужні страхові компанії могли дозволити собі агростраховання [9]. Мала кількість страховиків, як відомо [10], зменшує конкуренцію і призводить до монополізації ринку, що в свою чергу, знижує якість страхових продуктів. Система державного регулювання страхового ринку майже не приймала відчутної участі у вирішенні проблеми компенсації збитків, отриманих сільгоспвиробниками внаслідок стихійних збурень.

Кабінет Міністрів та Верховна Рада України розуміють нагальну потребу запровадження у суттєвих для держави масштабах аграрного страхування на випадок виникнен-

ня негативної ситуації, викликаній аномалією погодних умов. І мають наміри вирішити зазначену проблему. У новому законопроекті повинні бути визначені й економічно обґрунтовані напрями і механізми надання допомоги аграріям через страхування. Пропонуються і аналізуються різні варіанти. Наприклад, шляхом компенсації державою ~50 % страхових премій, які сплачувати страховим компаніям, будуть аграрії. Або компенсації державою страховикам частини страхового відшкодування, якщо страхові премії, сплачені страховим компаніям аграріями, недостатні для покриття збитків. Кожен із цих суттєво різних механізмів участі держави у агрострахуванні має бути ретельно обґрунтованим надійними економічними розрахунками, виконаними органами державного регулювання страхового ринку із залученням науковців, самоврядних організацій страховиків, структур аграрного бізнесу, інших інституцій. Напрацювань у цьому напрямі поки що не вистачає для однозначних рекомендацій.

На підставі результатів наших досліджень рекомендуємо поділити проблему на дві частини. А саме, на агрострахування у загальноприйнятому підході, який враховує постійні коливання врожайності і цін на сільськогосподарську продукцію у звичайних межах. І на страхування ризиків сільгоспвиробників, пов'язаних із виникненням погодних катаклізмів, визначених як обставини непереборної сили, тобто форс-мажорними обставинами відповідно до українського законодавства. Підкреслимо, що саме катастрофічні посухи, по-

вені, коронавірусна пандемія, пожежі, які сталися в Україні у 2019–2020 рр., у черговий раз привернули увагу до того, щоб компенсуванню збитків і надання підтримки постраждалому населенню відбувалося не тільки державою, а і бізнесом через механізми страхування.

В Україні прийнято у договорах, контрактах, угодах тощо господарського змісту застосовувати застереження і передбачати розділ “Форс-мажор”, відповідно до якого сторони договору звільняються від зобов'язань у випадку виникнення форс-мажорних обставин. Згідно з енциклопедичним визначенням форс-мажор (непереборна сила) — це надзвичайні і невідворотні в конкретних умовах обставини (наприклад, паводок, шторм, інші стихійні лиха), які звільняють, зазвичай, від майнової відповідальності за невиконання договору або спричинення шкоди суб'єкту договору. До форс-мажорних обставин, тобто до надзвичайних та невідворотних обставин, можуть бути віднесені не тільки виняткові погодні умови та стихійні лиха, а й обставини соціального (публічного) характеру (оголошена та неоголошена війни, революції тощо), або дії влади (введення ембарго, квот та ін.). Законом України “Про торгово-промислові палати в Україні” від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР встановлено, що Торгово-промислова палата України та уповноважені нею регіональні торгово-промислові палати засвідчують форс-мажорні обставини. Зазначимо, що поняття “форс-мажорні обставини” не є аналогічним поняттю “надзвичайні ситуації” (НС), хоча не-

рідко застосовуються до одних і тих самих подій. Поняття “форс-мажор” за своєю сутністю значно ширше. На погляд автора статті [1] “з точки зору управління таке явище як НС — це припинення нормального процесу життєдіяльності на постраждалій території”.

Дискусію відносно того правомірно чи неправомірно з юридичної точки зору кваліфікувати факт виникнення і розповсюдження хвороби COVID-19 як форс-мажорні обставини, залишимо поза межами даної статті. Головне, що не викликає сумніву, це необхідність розробки, затвердження на законодавчому рівні і запровадження на практиці через систему страхування ризиків від захворювання на COVID-19 чи зараження іншими винятковими і раніше невідомими хворобами та можливих негативних і навіть катастрофічних наслідків, цим обумовлених. Мова йде навпаки про страхування ризиків настання форс-мажорних випадків. Тобто пропонується змінити концепцію відношення до форс-мажорних обставин на протилежну нині прийнятій. Або на близьку до протилежної відносно загальноприйнятої і передбаченої у законодавстві України. При цьому державне регулювання зазначених страхових послуг має бути збереженим і розширеним.

Висновки. Слід погодитись з визначенням [5], що ризик — це поєднання ймовірності та наслідків настання несприятливих подій. Запропоновано розширити застосування механізмів страхування як додаткового засобу захисту населення від ризиків, пов’язаних із коронавірусною пандемією та іншими

форс-мажорними ситуаціями. Суспільство не в змозі їх уникнути, але послабити негативні наслідки завдяки страхуванню може. Орган державного регулювання страхового ринку (регулятор) має забезпечувати максимальний захист страховальників через ліцензування страхових компаній, страхових агентів і брокерів, через моніторинг рівня ставок і постійний контроль їх діяльності. Регулятор страхового ринку має визначати принципи побудови програм страхування ризиків настання подій непереборної сили і здійснювати повне адміністрування таких програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Терентьєва А. В.* Дослідженість проблеми стандартизації прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій // Наук. вісн.: державне управління: журнал. 2020. № 2(4). С. 340–355.
2. *Комісаренко С. В.* Світова коронавірусна криза. К.: ЛАТ&К, 2020. 120 с.
3. *Пархоменко-Куцєвіл О. І.* Державне управління у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення України: теоретичні аспекти // Наук. вісн.: державне управління: журнал, 2007. № 2(4). С. 272–278.
4. *Колюбакін Володимир.* Як підтримувати одних, а допомагати іншим // Урядовий кур’єр. 2020. № 205. С. 3.
5. *Остапенко О. М.* Удосконалення вітчизняної системи страхування аграріїв з урахуванням зарубіжного досвіду // Економіка і реалії часу: наук. журнал. 2013. № 5(10). С. 38–45.
6. *Жмурко Інна.* Ризики в аграрному секторі та необхідність їх страху-

- вання // Економіка АПК. 2015. № 2. С. 25–27.
7. Шолойко А. С. Принципи обов'язкового страхування в умовах ринкової економіки // Економіка АПК. 2009. № 10. С. 55–58.
 8. Аналітичне дослідження “Ринок агостраховання України у 2018-му андеррайтинговому році” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agroinsurance.com/wp-content/uploads/2017/11/Ryinok-agrostrahovaniya-Ukrainiyi-za2017-god.pdf>
 9. Закон України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою” від 09.02.2012 р. № 4391-V.
 10. Клименко О. В. Удосконалення державного регулювання ринку страхових послуг // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. праць ДРІДУ НАДУ. 2020. Вип. 2 (45). С. 99–107.

REFERENCES

1. Terent'yeva A. V. (2000). Doslidzheni'st' problemi standartizatsiyi priynyattya upravli'ns'kikh ri'shen' v umovakh nadzvichajnikh situaczi'j [Research of the problem of standardization of managerial decision-making in emergency situations] *Naukovij vi'snik: derzhavne upravli'nnya: zhurnal – Scientific Bulletin: Public Administration: Journal*, 2(4), 340–355 [in Ukrainian].
2. Komi'sarenko S. V. (2020). *Svi'tova koronavi'rusna kriza*. [World coronavirus crisis]. Kiyiv: LAT&K, [in Ukrainian].
3. Parkhomenko-Kuczevil' O. I. (2020). Derzhavne upravli'nnya u sferi' zabezpechennya sani'tarnogo ta epi'demichnogo blagopoluchchya naselennya Ukrayini: teoretichni' aspekti [Public administration in the field of sanitary and epidemiological well-being of the population of Ukraine: theoretical aspects]. *Naukovij vi'snik: derzhavne upravli'nnya: zhurnal – Scientific Bulletin: Public Administration: Journal*, 2, 272–278 [in Ukrainian].
4. Kolyubaki'n Volodimir. (2020). Yak pi'dtrimuvati odnikh, a dopomagati i'nshim [How to support some and help others]. *Uryadovij kur'yer – Government courier*, 205, 3 [in Ukrainian].
5. Ostapenko O. M. (2013). Udoskonalennya vi'tchiznyanoyi sistemi strakhuvannya agrari'yiv z urakhuvanniam zarubi'zhnogo dosvi'du [Improving the domestic insurance system for farmers, taking into account foreign experience]. *Ekonomi'ka i reali'yi chasu: nauk. zhurnal Economics and realities of time: science. magazine*. 5, 38–45 [in Ukrainian].
6. Zhmurko Inna. (2015). Riziki v agrarnomu sektori' ta neobkhi'dni'st' yikh strakhuvannya [Risks in the agricultural sector and the need for insurance]. *Ekonomi'ka APK – Economics of agro-industrial complex*, 2, 25–27 [in Ukrainian].
7. Sholojko A. S. (2009). Princzipi обов'язкового страхування в умовах ринкової економіки [Principles of compulsory insurance in a market economy]. *Ekonomi'ka APK Economics of agro-industrial complex*, 10, 55–58 [in Ukrainian].
8. *Anali'tichne dosli'dzhennya Rinok agrostrakhuvannya Ukrayini u 2018-mu anderajtingovomu roczi'* [Analytical study “Ukrainian agricultural insurance market in the 2018 underwriting year”]. Retrieved from <http://agroinsurance.com/wp-content/uploads/2017/11/Ryinok-agrostrahovaniya-Ukrainiyi-za2017-god.pdf>.
9. *Zakon Ukrayini Pro osoblivosti' strakhuvannya si'l's'kogospodars'koyi produkci'yi z derzhavnoyu pidtrimkoyu: pryiniaty 9 lut. 2012 roku*

- № 4391-V [About features of insurance of agricultural products with the state support from February 9 2012, № 4391-V]. [in Ukrainian].*
10. Klimenko O. V. (2020). Udoskonalen-
nya derzhavnogo reguluvannya rinku
strakhovikh poslug [Improving state
regulation of the insurance services
market]. *Derzhavne upravli'nnya ta
mi'sczeve samovryaduvannya. Zbi'rnik
naukovikh prac' DRIFDU NADU –
Public administration and local self-
government. Collection of scientific
works, 2, 99–107 [in Ukrainian].*